

ÇAĞDAŞ YUGOSLAVYA (KOSOVA) TÜRK HİKÂYESİ

HASAN MERCAN

2. Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya'da (Kosova'da) dallanıp budaklanan çağdaş, genç, ama ana ülke Türkiye'yle kurduğu yıkılmaz köprüler nedeniyle önemli bir edebiyatın tarihçesinden söz etmekte, güzel derginizin saygın okurlarını onunla tanış kılmakta yarar görüyorum:

1951 yılında, Yugoslavya'da (Kosova'da) yaşadıkları yadsınan Türklerin varlığının resmen tanınmasıyla birlikte, Kosova Türklerinin, eğitim ve kültür alanlarında, o zamana dek yararlandırılmadıkları haklara ve bu haklardan doğan koşul ve olanaklara kavuşmaya başladıkları görülmektedir. Bunun sonucu olarak Kosova'da Türklerini yaşadıkları hemen her yerde Türkçe eğitim veren okullar, Türk kültür-sanat dernekleri etkinliğe başlamıştır.

Kosova Türk Edebiyatına canlılık getirenler, bir bakıma bu edebiyatın 'üçler'i izlenimini uyandıranlar Naim Şaban, Nusret D. Ülkü ve Nimetullah Hafız'dı, onları edebiyata 'yönlendiren' de, Süreyya Yusuf'tu. Çağdaş Kosova Türk Edebiyatında görülen, doğrusu 60'lı kuşağın ortaya çıkışını muştulayan, edebiyata bilinçli olarak giren bu edebiyatçılara, kısa bir süre sonra Hasan Mercan, ardından da Enver Baki katılmıştır...

Çağdaş Kosova Türk Edebiyatında, 70'li kuşak olarak kabul ettiğimiz yazarların en büyük bölümünün ortaya çıkışını 1968 yılında Prizren'de *Doğru Yol* Türk Kültür Güzel Sanatlar Derneği dahilinde kurulan, özellikle 1970'li yılların başlarında yoğun bir etkinlik geliştiren "Nazım Hikmet Edebiyat Kolu"nun büyük katkısı bulunduğu unutulmamalıdır. Hatta 1971 yılında Edebiyat Kolu tarafından çıkarılmaya başlanan, ne yazık, belli bir periyoda oturtulmayan *Doğru Yol* edebiyat dergisi (daha geçlerde *Esin* olarak), bu hareketliliğe farklı bir boyut getirmiş, *Çevren Toplum Sanat ve Bilim Dergisi*'nin çıkışını hızlandırmıştır.

1969 yılı Mayısından itibaren *Tan* gazetesinin yayımlanmaya başlamasıyla, 1973 yılında *Çevren* dergisinin devreye girmesiyle, bundan yaklaşık bir yıl son-

ra da kitap yayımlama etkinliğine geçilmesiyle Çağdaş Yugoslavya (Kosova), Türk Edebiyatında bir kimlik arayışının gündeme geldiği görülmüştür.*

Kosova Türk yazarlarını, dolayısıyla Kosova Türk Edebiyatını Türkiye’de tanıtmaya gayret gösteren Reyhan ve Mustafa İsen’in, Şükran Kurdakul’un, Kemal Bayram Çukurkavaklı’nın, Dursun Erkılıç’ın, Fahri Kaya’nın, İ. Güven Kaya’nın, Feyzi Halıcı’nın, Dr. İrfan Ü. Nasrattınoğlu’nun, Prof. Dr. İsmail Parlatur’un, şair Kerim Aydın Erdem’in dikkate değer çalışmalarını, destek ve çabalarını, 1989 yılında T.C. Kültür Bakanlığı tarafından verilen fırsatı da anmadan geçemeyiz.

55 yıl içerisinde etkin olan bu edebiyata mensup kalemler, şimdiye dek Üsküp’te, Priştine’de ve Türkiye’de 400’ün üzerinde özgün, 50’ye yakın çeviri eser yayımlamışlardır.

Söz konusu edebiyatın en güçlü türü elbette ki şiirdir. Ama son 30 yıl içerisinde hikaye türü de (en fazla çocuklara adanmış olanı) gelişmeye yüz tutmuş, elle tutulur, gözle görülür örnekler verilmiştir. Bu türde Süreyya Yusuf, Hasan Mercan, Enver Baki, Şecaettin Koka, Zeynel Beksaç, İskender Muzbeğ, Ahmet İgciler, Reşit Hanedan gibi yazarlar eserler vermişler, Türk Edebiyatını boyutlandırmışlardır, Süreyya Yusuf (1923-1977) *Ali Ağa* kitabını 1974 yılında yayımladı. *Tan*’ın Kosova’nın başkenti Priştine’de çıkmaya başlamasıyla hikâye türü daha bir boyut kazandı. Bu arada Kosova’lı bilinen, ama Üsküp’te çalışan ve yaşayan Hasan Mercan *Memiş*, *Aldıda Bir Yağmur*, *Yörük Osman*, *Afacan’ın Serüvenleri*, *Küçük Ali*, *Karanfil İsmail*, *Dedemin Elleri*, *Rumeli’de Akşam Sefaları*”, Enver Baki (1943, Priştine doğumlu) *Mutlu Baba*, *Baba Sevgisi*, *Beş Kardeşler*, İskender Muzbeğ (1947, Prizren doğumlu) “*Sivil*” hikâyeler kitaplarını yayımladılar. Gene zamanla Ahmet İgciler *Erdoğan’ın Yaşantıları* (1982), *Yüreksiz Adam* (1984), 1945’te Prizren’de doğan yazar Şecaettin Koka *Karadüzen* (1978) ve *Sıradan Adamlar* (1983), Alim Rifat Yeşeren (1951, Prizren) ise *Hususî Su* (1991); genç yazarımız Reşit Hanedan da *Yazgı* (1982), *Duygu Tutsağı* (1985), *Yıldızlı Ev* (1989) adlı hikâye kitaplarını yayımladı.

* Bakanların Edebiyatını çok iyi bilen ve Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatının tanıtılmasına katkı sunan Sayın Prof. Dr. Mustafa İsen’in bilgilerinden yararlanılmıştır. (H. M.)

Yazarlar hikâyelerini Yugoslavya'nın çeşitli dergilerinde ve Türkiye'nin kimi dergi ve gazetelerinde yayımlayıp Çağdaş Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatının gelişmesine katkı sundular.

Verilen bilgiler gerçekte 1 yıl öncesine dek var olan bir edebiyatla, onun hikâye türüyle ilgiliydi, değerli okurlar. Bundan sonra mı? Savaş görmüş, savaştan sonra da her şeyi yasaklanmış Türk halkının edebiyatının kaderini zaman gösterecek. Bu ve benzeri dergiler, yayıncılar, T.C. büyükleri anlayış gösterip katkı sunmazlarsa söz konusu edebiyatın yerinde yeller esmiş ve 55 yıllık bir tarih maziye karışmış olacak.

Bundan büyük trajedi düşünülemez inancındayım.

Katkısını esirgemeyen *Günce* dergisine edebiyatımız (bu fırsatta hikâye türümüz) adına teşekkürü borç bilirim...

YILBAŞI SEVİNCİ

SÜREYYA YUSUF

(1923-1977)

Çocukların anneleri pazara çıkmış, sebze, yumurta ve gerekli şeylerden başka bir de dalları süslemeye pek elverişli bir yılbaşı çam ağacı almıştı. Eve gelince, çok yorulmuş olduğundan aşağıdan seslendi. İki kardeşin başı hemen pencereden görünüyordu. Bir koşuda dışarı fırladılar. Annelerinin elinde yılbaşı çam ağacını görünce, nasıl sevindiler bilemezsiniz! Bağrışarak annelerinin boynuna sarıldılar, onu öptüler, öptüler... Çocukların sevincini gören anneleri, yorgunluğunu da unutmuştu.

Çocuklar çam ağacını alıp kendi odalarındaki masanın üzerinde hazırladıkları yere diktiler. Ondan sonra da geçen yıldan kalan ve kendi elleriyle hazırlamış oldukları kimi süslerle dallarını donatmaya koydular. Çam ağacının üstü ve altı tam bir kış görünümü almıştı. Avizeden duvarlara krepon kâğıdından yapılmış renk renk kordelâlar uzanıyordu. Babaları da bu görünümün karışısından heyecandan kendini alamadı.

O gece yılbaşı gecesiydi.

HAMAL CEMO

ENVER BAKİ

- Geçmiş olsun!

- Eski hastalık kardeşim. N'olacak.

- Hasta olduğunu bizim küçük Necmi babama anlattı. Anam bazı şeyler hazırlayıp gönderdi. Buyur, al!...

O sırada dışarıda olan Fato da içeriye girdi.

- Teşekkür ederim Hamdi, teşekkür ederim! Babana selâm söyle... Allah bereket versin!

- Anana da selâm söyle çocuğum! dedi.

Hamdi gider gitmez, ilk komşusu Hamdi'nin çocuğu, kahveci Hasan'ın küçüğü ve daha bilmem kimlerin çocukları elleri yemek dolu sahanlarla, eşyalarla Cemo'ya geldiler. babalarının, analarının selâmlarını getirdiler. Cemo'nun yüzü gözü değişti. Canlandı. Hediyeleri alırken de zaman zaman ağlayası geliyordu sevincinden. Hemen bir haftalık idareleri temin edilmişti. Üç-dört ay böyle devam etti. Komşular Cemo'ya yardım ettiler, giyecek, içecek gönderdiler. Biraz iyileşince de, bir yıl önce İsviçre'ye çalışmaya giden en büyük çocuğu, en büyük umudu olan İbrahim'i düşünüyordu. Düşlerinde görüyor, kavga ediyordu. Sevip konuşuyordu. Çocuğuna karşı duyduğu özlem arttıkça artıyordu. Onun mektup göndermeyişi sık sık en kara düşüncelere salıyordu Cemo'yu. N'oldu, n'olmadı diye bir ses yoktu. Hele çocuğunun resmi gözleri önünden bir türlü çekilmiyordu. Ölüp de çocuğunu bir daha göremeyeceğinden öyle korkuyordu ki...

Cumartesi sabahı erkenden yatağından kalktı. Şendi. Hergünkünden daha iyi hissetti kendini. "Bugün, Allah'ın emriyle çarşıya çıkacam" diye düşündü. Kahvaltı yaparken Fato'ya:

- Yeter oldu, yeter oldu! Bugün Maluş'un kahvesi önüne çıkacağım, dedi.

- Böyle bir şey olmaz kocam, diye sert sert çıktı Fato. Sen kendini görmüyor musun? İşleyecek kişilerden hâlâ değilsin! Aklın başında mı senin?

Cemo dinlemedi. İş aramak için Maluş'un Kahvesi önüne çıkacaktı. Arkalığını aldı. Çıkıp gitti. Maluş'un Kahvesine giderken oğlu İbrahim takıldı aklına. "Bu çocuğa n'oldu, niçin yazmıyor?" diye düşünürken hamalların her sabah toplandığı yere geldi. Hamalların hiçbiri yoktu.

- Erkendir, daha erkendir, diye düşünürken arkalığını yere koyuverdi, üzerinde oturdu. Kaçak tütün dolu kutusunu çıkardı. Bir sigara sardı. Bir sigara daha sardı... İş beklerken kutudaki bütün tütünü sigaraya dönüştürdü. Neden sonra karşıda bulunan mobilya dükkânına uğradı, eskiden tanıdığı dükkân şefi Muharrem'e:

- Bir şey var mi ağam? diye sordu.

- Hoş geldin, sefa geldin, Cemo! Son günlerde yoksun?

- Hastalık ağam, hastalık. Göz açtırmıyor... Taşıyacak satılık malın var mı?...

- Yok Cemo, yok. Ne satılan mal, ne müşteri var Cemo. Çesatlık, çok büyük çesatlık var son zamanlarda. Çoktan büle çesatlık dilimiştir.

Karşıda bırakmış olduğu arkalığına gitti. Üzerine oturdu umutsuz umutsuz. Bir ara daha bekledi. Usancından sinirlenmeye başladı. Günlük harcamalarını çıkarmadan eve dönmeye katlanamıyordu. "Ha şimdi, ha daha sonra bir müşteri gelir" diye ikindiye kadar bekledi. Mobilya dükkânı önünde müşteri beklerken kim bilik kaçınıcı defa oğlu İbrahim'i düşündü.

- Sen merak etme babacığım. Hiç merak etme. Bu fakirlik de geçer. Bu hastalık da yok olacak... İsviçre'den para, ilaç cünderırım, dememiş miydi kerata keratasi... Kaç aydır mektup bile göndermiyor... Gönderecek niyeti bile yok soysuzun.

Kaç defa tekrarladı müşteri beklerken. Eve gitmek isterken İbrahim'le birlikte İsviçre'ye çalışmaya giden Ahmet'in, Maluş'un Kahvesine doğrulduğunu gördü. Yerinden sıçrayıverdi. Ahmet'in önüne çıktı. İçi sızladı.

- İsviçre'den ne zaman döndün Ahmet?... Hoş gelmişsin, diye titreye titreye sordu.

- Bir hafta oldu geleli Cemo.

Maluş'un Kahvesine girdiler. Çocuğu İbrahim'i görüyormuş gibi içi sızıyordu. Boş olan bir masaya yanaştılar. Oturdular. İki şekerli kahve ısmarladılar. İsviçre'deki çalışmalarından, oradaki güçlüklerden tekrar konuştu Ahmet. Küçük bir çocuk gibi ağlamaya başladı Cemo için için. Neden sonra:

- Ya İbrahim'im?!... İbrahim'imi görüyor musun?

Ahmetin soluğu kesildi. Boğazı düğümlendi. Böyle bir sorudan kaçınmak için çeşit uydurmalar anlatmıştı. Ama Hamal Cemo'yu anlattıkları ilgilendirme-mişti. Belki de anlattıklarını hiç işitmemişti. Bir ah çekti Ahmet. Bir şey söyleyecekti, ama nasıl söyleyecekti Cemo'ya... Ahmet'in ah çektiğini sezen Cemo:

- Söyle, söyle! Çekinmeden söyle!... Erkek ol söyle!...

Hamal Cemo'nun bu kadar ısrarından sonra, Ahmet de anlatmaya başladı:

- Ne anlatam be Cemil Amca, İsviçre'ye gittiğimizde bir-iki ay beraberdik. Birlikte işe gider, birlikte işten dönerdik. Aynı fabrikada çalışıyorduk. Ama iki ay sonra İsviçreli genç bir kıza kapıldı. Uzun sürmedi, evlendiler... O kızın çalıştığı fabrikaya o da geçti. Öyle ki, sekiz-dokuz aydan çok görüşmedik.

- Allah'a şükür sağ imiş de ne olursa olsun!... Zaten böyle bir şey olduğunu tahmin ettim. Bari yazsaydı keratanın keratası!... İnsan rahatları... Oysa ana baba kalbi be bu. Magripta, maşripta bile olsa, ana düşünüyor, umut koparmıyor... Hem ağlıyor, hem konuşuyordu Cemo.

- Ölüm bir şey olmasın da... N'olursa olsun!

- Canını sıkma be Cemil Amca, o kendi sefasında. Yakışıklı, güzel bir delikanlı... Kadınların, kızların saldırılarına dayanamdı vallahi... Celbedici bir delikanlı doğrusu...

Ballandıra ballandıra birazcık abartmayla konuştu Ahmet. Bunları doyuna Cemo kulak kesilmiş, özenle dinliyordu. Ara sıra da gülümsüyordu.

- Rahat ettim Ahmet! Allah seni de inşallah her zaman sağlıklı kılar... Kusura bakma, ben şimdi eve koşup bütün bunları Fato'ya anlatayım der demez, Maluş'un Kahvesinden çıkıp gitti. Soluk soluğa, öksüre öksüre evine yetişti. Fato her zamanki gibi odasında, çocukları yanında bir şeyler işliyordu. Cemo'yu ter içinde, heyecan içinde görünce:

- N'oldu adamım! Ne var?... Gene hastalanmayasın?

Cemo birdenbire cevap veremedi. Şilteye oturdu. Bir ara konuşmak istemedi. Soluk alması düzene girince konuşmaya başladı:

- Müjde Fato, müjde!

- Yeni ne var anlat Cemo, canımı sıkıştırma, anlat!...

- Oğlun İbrahim evlenmiş...

- Ne zaman?... Kimden öğrendin bunu Cemo? Kim söyledi?...

- Yavaş, yavaş... Kendime biraz gelince hepsini teker teker anlatacağım.

Fato diz üstü oturdu Cemo'nun önünde. Ağzına bakıyordu. Bekledi, bekledi:

- N'olmuş? İbrahim'e nolmuş?...

- N'olacaktı rezile! Evlenmiş... Yavaş karı, yavaş... Soluğa doyamıyorum... Görmüyor musun?... Teker teker anlatacağım, diyerek duraklaya duraklaya konuştu Cemo.

Cemo az sonra kendine gelince:

- Evlenmiş rezil. Bizi unutmış artık demek...

- Bunu sana kim anlattı?

- Ahmet

- Hangi Ahmet?!...

- Mektepler Mahallesiindeki manav Şemsi'nin Ahmet'i var ya, işte o anlattı. İbrahim'le İsviçre'ye geçen yıl o da gitmemiş miydi? Tren istasyonunda onu da göndermemiş, uğurlamamış mıydım? E, eee... O Ahmet, İsviçre'den dönmüş... Yıllık iznine gelmiş. Müşteri beklerken Maluş'un Kahvesine geldi. Ken-

disini görünce yolunu kestim. Kahveye girdik. Birer birer hepsini anlattı. Ben sordum o cevap verdi...

- Demek evlenmiş namussuz!

- Evet!...

- Daha neler anlattı Ahmet?

- İsviçre'ye vardıklarından hemen sonra işe girmişler. İki ay beraber aynı fabrikada çalışmışlar. Bir kızla tanışmış sonra...

- Ah anasının tosunu! diyerek. Cemo'nun konuşmasını kesti Fato.

- Sonra fabrikadan ayrılmış... Kızın çalıştığı fabrikaya geçmiş... Şimdi orda çalışıyormuş, heyecanla anlattı Cemo?

- Demek ki ondan el kaldırdık Cemo. Allah sana sağlık versin... Ne yapalım... Kaderimiz böyleymiş.

Cemo ile Fato bakiştılar. Tebrik etmek için birbirlerine sarıldılar. İç dünyalarını ise bu kucaklaşma yansıtmıyordu. İç dünyalarını ancak ayrılırlarken gözlemlerinden akan gözyaşları dışa vuruyordu. Bu gözyaşları ne sevinç, ne acı belirten gözyaşlarıydı. Bunlar, hasretliğı, ayrılığı dile getiren gözyaşlarıydı.

DELİ

HASAN MERCAN

Alsana belâyı, anında masama bizim Deli Sülo yanaşmasın mı? Sabah ezanı okumazdan önce Kale'den inip Kuru Çeşme Mezarlığı'nın o yandaki çöplükte bir şey aranmış, bulmuş; griye çalan, leş gibi kokan torbasına doldurmuş, buralara boylanmış gelmiş.

"Eyvallah olsun, hu ile gönlün dolsun, evlât!" dedi.

"Yunus'lara garg olasin, Sülo!"

"Umut insanı uyandıran bir rüyadır!" dedi, boş iskemleye geçti, oturdu. Sus-

tu, siyah, çapaklı gözlerini bana dikti. “Hani rakı nerde, unuttun mu yoksa?” demecesine. Ismarladım. Rakısını garson getirdi. Benim kahvemi tazeledi, gitti.

Bizimki, torbasından sol eli kırık, ama güzelliği taptaze kalmış, erkeği simgeleyen plâstik bir kukla çıkardı.

“Al, senin olsun!” dedi. Sonra da kukladan kurtulan kirli eliyle kadehi tuttu, aldı, kaldırıp bir hamlede yudumladı, içti. “Görsene insanları” dedi, “Evlât isterler, olmaz; kukla alırlar, sonra da kızarlar, kollarını kırıp çöpe atarlar, olacak şey mi yani? Mezarlıkta merhumlara da söyledimdi bunu sabah selâm yerine...”

Muhabbetine katılmazsam darılacak, biliyordum. Konuştum önemsediyimi açığa vurmak ereğiyle:

“Yanıtları ne oldu acaba, babo?”

“Duydum dediklerini, evlât, dediler ki: ‘ateşle su, karayla nehir, iyiyle kötü, sevinçle hüznün, güzelle çirkin, dünle bugün, tükenenle varolan...’

“Daha açık olmaz mısın, Sülo?”

“Kaç delisi var buranın, biliyorsun, biliyorsun değil mi? İşte ben onlar adına delilik dünyamıza renk ve nefes getirdim...”

Haklıydı; onu tanıdım tanıyalı, delilik bağlamında -bence hiç te deli değildi canlı, çarpıcı, etkileyici ve yürek dağılayan bir ‘savaş’ resmi ortaya koymakta usstaydı bizimki. Sıra dışı, olağanüstü başarılı ve doğrudan ölüm-dirim vurgusunu karşındakine yansıtan sahneler üretmeyi becerirdi.

“Savaş vardı ya, Sülo, gözlerinle görmüş, yaşamıştın ya hani; de anlat unutamadıklarından bir şeyleri şimdi. Dedeme geldiğinde, yüzün bana dönük hep derdin ‘Sana anlatacaklarım çok olacak günün birinde’ diye. İşte günü geldi, anlat hele...”

Daldı gitti bir ara. Sonra da yüzünü Çağcıl Çınar’a dönerek dile geldi:

“Alçalmış, yere çok yaklaşmış bir gökyüzü. Kirli beyaz bulutlar. Karla kaplı, göz alabildiğine kanlı ova. (Elini uzatıp, ‘tee, taaa Dirim’e götüren ovanın tıpkısı’ derecesine bir örnek de vermeye çalıştı belli belirsiz); üstünde tek tük eş-

ya ya da engelin görüldüğü, geniş, ıssız terk edilmiş bir alan. Savaşın ve insanın artık ölüme bıraktığı bir alan. Ufaksuz Pürzerrin (Prizren) Ovası. Kuvvetli esen bir rüzgâr, karları savuruyor, savaşın insan, hayvan, araç ve donanımdan geri kalmış artıklarını beyaza boyuyor. Her yanda, insan ve hayvan ölüleri. Kan, kar ve soğuk! Sessizlik. Şurda, burda yanan büyük ateşler... Devrilmiş toplar, ters dönmüş araba tekerlekleri. Hemen oracıkta yakılmış at leşleri; sanki efsane süvarilerinden kalma son izler. Ölümün sessizliği. Yangının aldığı, sonucu ayan bir biçim de, yeridir. Yengi ve yenilginin birbirine çok benzeyen, birbirine karışmış resmi. Savaş alanında kalanların ölümle kucaklaşan görüntüleri. Son iz, son anı... Ortak mezarın birbirini çiğneyen, ölümden eşitlenmiş ölüleri. Üst üste, alt alta bedenler. Ölülerin soğuk suratları, karın kirlenmiş beyaz rengine karışıyor. Diyorum o an: "ölüm kırmızı, ölüm mavi, ölüm soğuk!" Şimdi sana soruyorum, evlât: Kimi zaman ölmek, yaşamaktan çok daha doğru bir seçim sayılmaz mı? Savaş alanından hiç dönmemiş olmak?

"Ölseydin bana bunları kim anlatacaktı, Sülo can?"

Garson üçüncü kadehi getirince-adam alışmış ismarlamaya gerek duymamıştı zaten-delinin yüzünü gülümseme yalamıştı.

"Bu kasabada herkes kendi ölüsüne ağlamalı" dedi. Rakısını bir dikişte bitirdi, boş kadehi masada bıraktı, kalktı,

"Hadi bana eyvallah, babo!" dedi.

Biliyordum, huyuydu; gidecekse, gider, az daha kal filan demeye gelmezdi. Sülo bu, canı çeker gelir, canı çeker gidir, kızılmaz.

Maraş Mahallesi'nin anlı şanlı Acıza Baba türbesinin o yandaki patika yola yürüdü; Kale'ye inadına yokuşu göğüsleyerek gitmekte niyetliydi. Ses vermedim, el salladım ardından. Ama içimden 'ölüme ve hüznem alışmak mı gerekecek, Sülo can?' diye bir soru geçti, yüreğime yerleşti, tünedi, kaldı. Baktım ki Sülo tepeli epey aşmış, dirençli dirençli adımlanıyor. Ressam olsam, anında bana armağan ettiği izleklere dayanarak portresini çizecektim, bu yüzden de söylediklerimi ivedi yazıverdin' defterime; sonra da yeniden arandım kendisini bakışla-

rımla, artık görünmez olmuştu Sülo. Onun kimliğiyle ilgili şöyle bir sav takıldı kafama: Bizim Sülo şu duyurunun tıpkısı bana göre, dedim, söylendim:

- Kimliğimi yitirdim,
yenisini aranacağıma göre
eskisinin hükmü yoktur...

(Yazarın *Mevlüde* adlı uzun hikâyesinden)

BEBEK VE KADIN

ŞACAETTİN KOKA

Kadın kucagındaki bebekle girdi pastacı dükkânına. Başörtüsünden dışarı çıkan saçları dağılmış, düzensizdi. Sırtında mantosu(montu) vardı. Mantonun altından çintanı görünüyordu. Pastacıya yanaştı:

- Dışarısı soğuk, bebekle sıcacık bir yere yerleşebilir miyim? diye sordu.

- Olur, dedi usta ve arka kapıyı gösterdi. Kadın da arka kapıya yöneldi, merdivenleri çıktı, üst kattaki odaya girdi. Küçüğü orada bulunan karyolaya yerleştirdi. Arkasından pastacı da gelmişti. Mutfak yerine kullandığı bu odada soba yanıyordu. Adam sobaya odun doldurdu. Yine aşağıya indi. Kadın pastacının ardından kapanan kapıya ürkek ürkek baktı, Yüreği tir tir titriyordu. Atmacadan kaçarak canını zor kurtarabilmiş bir güvercini andırıyordu. Bu odada aylarca kalabilse ne iyi olacaktı...

Çok geçmeden kadının bulunduğu oda kapısı açıldı. İçeriye pastacı girdi. Karyola karşısında bulunan soba yanında oturdu. Kadın sağ memesini çıkarmış bebeği emziriyordu. Pastacının gözleri kadının memesine dikildi. Minnacık, güzel, körpe memesi küçük kavuna benziyordu. Memesinin başı kahverengiydi. Bu renk meme ucunun etrafına da yayılmıştı.

Öyle bir derinlik vardı ki kadında...

Mavi gözlerinde, uçsuz bucaksız denizlerin mavisi yer etmişti sanki!

(Yazarın *Sıradan Adamlar* eserinden)

MENDO

ALİM RİFAT YEŞEREN

Yalnız kaldı mı insan ne yapar? Ne isterse yapar. Ben yazarım. Nerde olsam, , nerde bulunsam yazarım; fırsatı kollar yazarım. Seni yazarım, beni yazarım, onu yazarım. Bir de, ne bileyim, Tanrı günahıma yazmasın, bakarsın olmadık şeyler de yazarım. Yazmak iyidir, yazmak kötüdür. Hangi açıdan bakarsan o öyledir. Yazarsın, şana şöhrete ulaşırsın, yazarsın yerin dibine batarsın. Neylersin, eskiden beri bu böyledir. Yeni bir şey de çıkmadı henüz.

İşin kötüsü, yürekte var bir bıçak yarası. Bir yara ki ne yara! Ne senin elinden açılmış, ne onun, kendiliğinden. Baktım, olmayacak böyle. Böyle devam ederse, yalnızlıktan bütün keçileri kaçıracağım, sen ne dersin de...

Ama dur, bekle, dinle, öyle deme.

Dinlemem. Hiç dinlemem. Bugüne kadar hep sizi dinledim de ne oldu? Yapamadıklarınızı bana yaptırmaya, özlediklerinizi bende görmeye, irade, namus, sevgi, saygı gibi kavramlara hiçbir zaman tutulmadığınız hâlde, onları bana aşılamaya çalıştınız da ne oldu?

Yaratacağım vesselam!

Hem yarattım da.

Adına da Mendo dedim. Ona yürek verdim, can verdim, akıl verdim...

(Yazarın *Hususî Su* eserinden)

YUVA ÖZLEMİ

REŞİT HANEDAN

Almanya'ya gurbet kapısının aralandığı o yıl köyden on küsur kişi başvuru bulunmuştu oraya gidip çalışabilmek için. Ama bu kez, önceleri genellikle Slovenya'ya çalışmaya gittiklerinde yaptıkları gibi yanlarında yorgan-döşeklerini de götürmediler nedense.

Ne de olsa Almanya'ydı gittikleri yer. Çok methini duymuşlardı gitmeden önce. Bu taşı toprağı ağırlığınca para olan ülkeye her kim gitmişse, birkaç yıl sonra Karun gibi zengin dönmüştü oradan.

Bizim köyden o güne kadar giden olmamıştı. Sadece bizim köyden değil, tüm bölgeden. Diğer yörelerden giden olmuş ya, Karun gibi zengin olanlar o yöre insanlarıymış aslında. Bizimkiler Slovenya'larda gurbetçilik yaparlarken, oranın açık gözleri de Almanya'lara gitmişler zengin olabilmek için.

Buralardan da gurbetçi alınacağı duyulduğunda bizim köyün on gurbetçi adayı önce kentte bir güzel doktor muayenesinden geçirildiler. Hem de Alman doktorları tarafından. Bizimkileri güvenleri yokmuş o günlerde yapılan söylentilere bakılırsa. Bir ikisine dişlerini yapturmaları gerektiği söylendiğinde epey şaşırmamış değillerdi, kendileriyle birlikte tüm köylüler de.

Günün sohbeti olmuştu bu konu. Dişleri çürükmüş Ali ile Veli'nin, yapturmaları gerekirmiş!...

(Yazarın *Duygu Tutsağı* eserinden)